

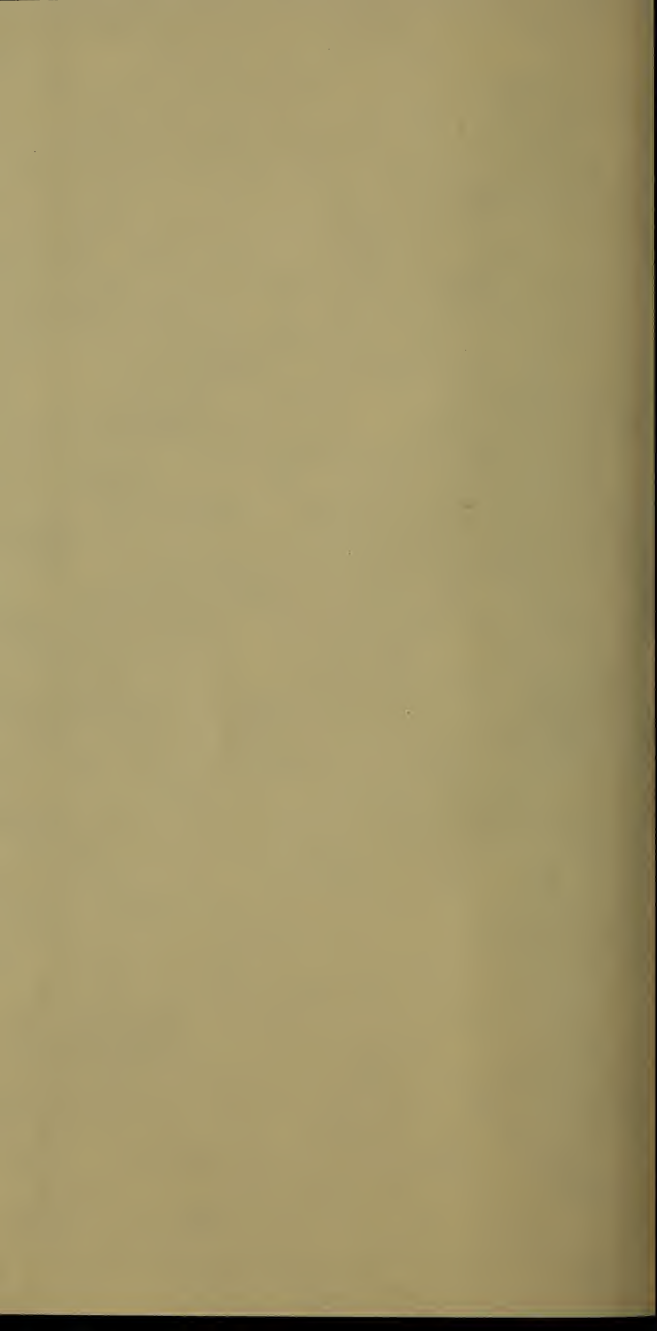
PG 3349

.U4 P6

1836

ПОЛТАВА.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ
С. Петербургъ 25 Июля 1835 года.

Ценсоръ П. Гаевскій.

ПЕЧАТАТЬ

Pushkin, Alexander Sergiyevich

Poltava

ПОЛТАВА.

ПОЭМА А. С. ПУШКИНА.

Вольный переводъ на Малоросійскій
языкъ.

Е. ГРЕБЕНКИ.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

Въ типографіи И. Воробьева.

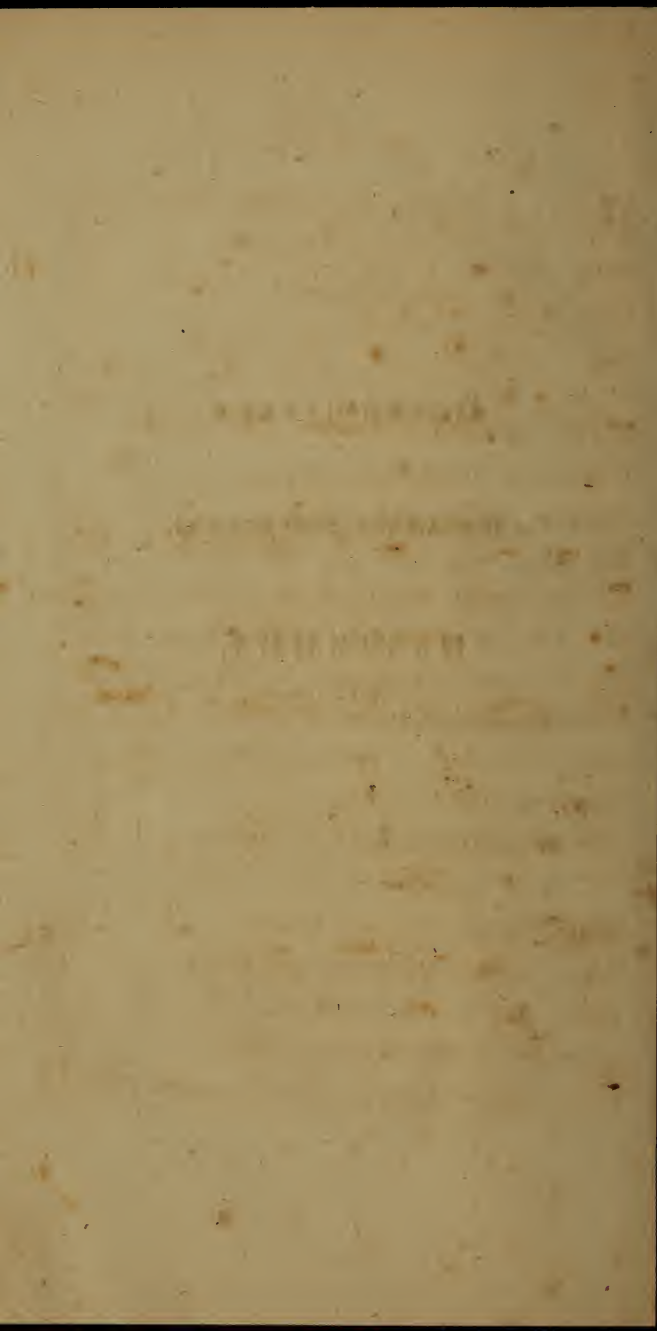
1836 года.

PG 3349
U4P6
1836

П О С В Я Щ А Е Т С Я

АЛЕКСАНДРУ СЕРГѢЕВИЧУ

П У Ш К И Н У.

ПѢСНЬ ПЕРВАЯ.

Богатый дуже Кочубей:
Юго ланамъ конца немає,
Юго отара скризь гуляе
Въ зеленимъ лузи безъ людей;
А лугъ ажъ стогне пидъ воламы,
Пидъ киньмы гарнымы й вивцями.
Богацько у юго добра,
Отласу, хутра и срибла,
На видноци и пидъ замкамы
Та пыщный Кочубей не тимъ,
Не довгогровимы конямы
Не батькивскимы хуторямы,
Не злотомъ, бачите, якимъ
Юго що годъ даруе Крымъ;
Дочкою гарною своею
Ты забогативъ Кочубею!

Тай правды ничего ховать,
Нигде нема Маруси ривни,
Вона мовъ квитка та дубривна,
Що тилько стала розцвितать;
Тополя буцимъ на могили,
Гинкый, та гнучій станъ премылый;

Якъ шумъ биліе вся вона;
Кругомъ дивоцького чола,
Мовъ хмары, косы бованіють,
Якъ Макивочка — рить красіе,
Очици — якъ зирки блищать.
Вродливая! ни втять, ни взять.

Та не одною липотою
Маруся звисна стала всимъ;
А бильше розумомъ своимъ,
Витльвимъ серцемъ и цнотою.
За те моторныхъ женихивъ
Сваты товчутся у порога,
Та щось винця, мовъ кайданивъ,
Лякается моя небога;
Всимъ молодимъ—гарбузь якъ тутъ,
Ажъ ось сваты Гетьмана йдуть.

Старый винъ, спитканий війною,
Годамы, працею, смутою;
Щожъ? духъ Мазепы закипивъ,
И — знову Гетьманъ полюбовъ!
Хочъ винъ до пелеха сидого

Изъ парубикы молодого
Не перескочывъ, переживъ.
Не сарна пидъ байракъ втикае
Орла почувшы на спыни;
По синямъ Панна похожае,
И жде що скажуть: такъ, чы ни.

Ось выйшла маты, и зъ сліозамы
Приголубливимы словами
За руку взявшы каже їй:
«Брыдкый, мерзеный, глянь поганецъ!
Чы можно? ни паскудный ланецъ!
Гриха ты не збудуешъ, злый!
Тобибъ, якъ то ведется викомъ
Хрещеныцинимъ Батькомъ быть...
Юго черты у пекли ждуть;
Винъ хоче быть їй чоловікомъ!»..
Маруся задрыжала, зъ рукъ
Зпустилась хустка шовковая,
Поблидшы, нібы неживая,
Упала дивка на рундукъ.

Хочь одыйшла вона, да знова
Зымкнула очи; ни пивъ слова

Некаже; батько, мати тутъ
Била їи усе возылысь;
Хрыстылысь, плакалы мольмысь.
Воны того сердешни ждуть ,
Щобъ їй на сердци лехше стало,
Щобъ дитятко хочъ закуняло.
Не тутъ було, два цилыхъ дня
Все мовчки хлыпала вона ,
Ничого ни пыла, ни ила,
Опричь людей соби ходыма;
Тынялась утинка, якъ гыць
Одъ витру гнеться при дорози;
Було смутнесенько небози,
Все рюмала, не третю ничь
Лыха годинопька настала :
Їи свитальця зпустковала.

Нихто незнавъ, колы вона ,
Пидъ ничку, слыснула зъ двора ;
И тильки мовъ козацкій гоминь
Ту ничь въ саду рыбалка чувъ ,
Та въ ранци слидъ на лузи бувъ ,
Що по роси скакалы кони.

Не тилько парубоцкый, чорный,
Закручованый усь моторный,
Чаруе молодихъ дивчатъ;
А деколы й старого взгляды,
Що дивытсь, мовъ сычъ зъ пидъ стрихы,
Давно забувши жарты й смихы,
Знаходить не дивчину, кладъ,

Не знаю якъ робылось тее;
А швидко и до Кочубея
Такая звисточка дійшла,
Що позабувши Бога й соромъ,
Його дочка въ Гетьмайскій хоромъ
Якъ любововныця ввійшла.
Що тутъ робить? и батько и мати
Соромляются вийты зъ хаты,
Не слухають, що каже людъ.
Да якъ хрещенихъ обмануть?
Тогди усимъ, бачъ, стало явно,
Чого збентежыла такъ марно,
Вона веселость литъ своихъ;
Чого тихенько все здыхала
Й на зальщанья молодихъ

Забаскалычившысь мовчала.
Чого въ беседи за столомъ
Вона все слухала Гетьмана;
Колы горилка шумовала
И чарка повнылась виномъ.
Чого все письни ти спивала,
Що винъ колысь компоновавъ,
Колы іого ніхто незнавъ,
Колы іого ще доля спала.
Чого, мовъ парубокъ, вона
Любыла висько и коня
И гукъ и галась барабана:
Якъ тильки въ чыстый степъ зъ двора
Блысне бунчукъ и булава
Ясновельможного Гетьмана

Нивроку, мае Кочубей
Худибчыну, мовъ и въ людей
Въ іого пріятелівъ багато,
Іому нічого, сыдя въ хати,
Въ Пятави смутокъ заплодыть,
Винъ здужа, Гетьману злодію,
Сриблехвилювастому змію,

У сердце нижъ загородить ,
Винъ здужа, здужа да не тее
Лежить ка думци Кочубея ! . . .
За билого Царя Петра
(: Колысь давно робылось дуже)
Винъ бувъ розумный, гарный, дужый,
Шмыглявъ, въ шатро изъ пидъ шатра
За трыдевять земель въ чужбыни:
Дывывсь на дывовыжи тамъ,
И те заводивъ въ Московщыни,
Що льготою було людамъ.
Попавсь небижчыкъ въ анацію,
Якъ Шведъ крутивъ, бачъ, веремію ,
Въ Москву славъ висько видусиль.
Покы невивчывъсь воеваты
Петро, тай давъ поганцямъ знаты!
Оддяковавъ за хлибъ, за силь.
Вершлягъ хочъ шклянку розбывае,
Та штуку зъ крыщи выгынае

Карлъ постягавшы Нимцивъ сылу
Ышовъ вѣйною на Москву;
Змитавши Москаливъ дружыны,

Якъ вихорь пылъ жене зъ долины
И на облози гне траву.

Тогди Украина мурмотала,
Мовъ литомъ бжилъ на сонци рій.
Вона до себе Карла ждала,
Щобъ волю давъ скорище їй.
Кругомъ Гетьмана обзывався
Негарный гвалтъ: пора! пора!
А все, здавалось, оставався
Мазепа вирнымъ до Петра.
Буцимъ не чуючы ничего
Гетьманъ ни на що не дывывъ,
Цуравсь умысне одъ усіого,
Зъ бенкетамы, то що, водывсь.

«Щожъ Гетьманъ!» парубкы гукалы,
„Чого винъ жде старый Іовтухъ?
Годы та праця зопсовалы
У іого Атаманьскый духъ.
Чого жиночою рукою
Ище винъ носыть булаву?
Теперь ушкварыть бы вѣйною
На ту ненависну Москву!

Колыбъ старый нашъ Дорошенко
И Самойловичъ молодой,
Або Палій и Гордіенко
И-зъ козакамы стали въ стрій;
Тогди въ снигу, въ лыхій години
Въ Москви не дохлыбъ козаки»
И скризъ по селамъ Украины
Рушалы сотни и повкы.

Хто зыйде въ ричку, якъ покрые
Изъ верху крыга ричку ту?
Хто зъ васъ пидлызы темноту,
Лукавого, хто врозуміе,
Ехидковату простоту?
Чимъ сердце у кого поганше,
Тимъ зъ выду винъ буває краще.
Плохенькый буцимъ ягныня,
Мазепа зъ дидусемъ товкуе
О старосвицкихъ, гарныхъ дняхъ;
И зъ безталаннымъ самъ жалкуе;
Зъ бурлакамы соби мыркуе
Про волю, се то те плете;
Дивчатамъ меле про коханье,
И зъ молодымъ про зальщанье,

Зъ дурнымъ розумну ричь веде.

Давно у пазуси пидъ бокомъ
Мазепа гадыну зогривъ ,
Та Кочубей орлячимъ окомъ
Ту злисть гадючу прослидывъ.
„Я соромъ свій и соромъ жинкы
„Незакохаю межъ людей
(:Скрегоча каже Кочубей:)
Я не займу твои будынкы ,
Турьму Марусеньки моей
Ты не зпечешся на пожари,
Втечешъ и шабельной кары
Тоби се трохи; ни въ Москви ,
Якъ вьюнъ вьючысь въ клищахъ Москов-
скихъ,
Въ горячій пливучы крови,
Изкорчывшысь одъ мукъ бисовскихъ,
Ты проклянешъ, той день и часъ
Колы дочку хрыстывъ у насъ,
И беседу, де повну чашу
Тоби, я зъ чести, наливавъ ,
И ничь, якъ голубьятко наше

Старый Шульпика заклювавъ!,,

Колысь то времячко бувало
Воны братецьки, мовъ, жылы;
У купи илы хлибъ чы мало,
Або й вареную пылы.

Колысь, и на поли скакалы
Ихъ кони поручъ на неvirь;
Дня не було щобъ не виталы
Воны одынъ другого двиръ.

Балакаючи зъ Кочубеемъ
Тогди Гетьманъ не постеригсь;
Бачъ закидыавъ на те, на сее,
Та въ дурни, ни-видсиль пострыгсь.

Теперь одно судья кохае,
Бажа умысне одного:
Дочку одъ лыха одваае
И ворога свого зволае,
Або издохне одъ його.

Винъ злисть у сердци затаившы,
Прикынувсь буцимъ забувавъ
Свою биду; и дочку гирше
Передъ народомъ кепковавъ.

Але, промежъ ридни шукавъ
Соби товарищивъ вирнищихъ.
И жинцы нышкомъ розказавъ,
Що на Гетьмана винъ доносить.
(: Мабуть самый нечыстый просить
Жинокъ до дила вербовать :)
Ни исти не дае ни спать,
Все шепче жинка Кочубею,
Домовыкомъ за нимъ лита,
Щобъ лысты славъ винъ до Петра,
Гарчыть съ докукою своєю:
„Мабуть не зробишь? забожысь!
— Ну добре, тильки видступысь
И винъ кленется передъ нею!

Помырковалы, погадалы,
Зробылы все, якъ добре знали,
Зкомпоновалы лысть Петру.
Лысть на Гетьмана препоганый,
И Искра, Кочубей и Пани,
Що знали, все мостымы тутъ.
Та хтожъ яснійшому Цареві,
Московскому Государеві,

Папиръ сей вирно донесе?
Вродылось на биду усе:

Бувъ найкращый межъ козаками
Одынъ ще молодой козакъ;
И сей зъ другимы парубками
Гарбузъ изхрумавъ неборакъ.
Марусеньку кохавъ винъ дуже,
Про його все було бай-дуже,
Але про мылю гадавъ
И въ думкахъ ниченькы не спавъ.
Блукавъ що дня, або край ричкы,
Або ховався у поричкы
Щобъ подивытсья якъ вона
Зъ господы куды небудь йшла.

Колыжъ межъ людомъ про Марусю
Негарный поговиръ литавъ,
Неперемигъ свою винъ душу,
Про еи мовчки жалковавъ,
А все кохать не преставъ.
И мья пресучого Гетьмана,
Мовъ жыдъ, якесь имья Гамана,
Кусавшы чорный усь ворчавъ.

Хто мисяцемъ, та по зори
Закато скаче на кони?
Чій кинь, мовъ Крымкый хирть пид-
жарый,
Степомъ, такъ швидко, прудко парить?

Козакъ въ Московщину летить;
Козакъ ни исть, ни пье, ни спить,
Ни въ чистимъ поли, ни въ дуброви,
Ни на дубу, ни на пороми.

Якъ скло, шаблюка такъ блыщить,
Капшукъ у пазуси бряжчить;
Не спотыкавшысь кинь порсклывый
Бижить, пуска по витру грыву.

Забавка шабля, молодцю,
Дукативъ, требажъ бачь, гонцю;
Коня, соби въ пидмогу мае,
Та шапци грошей не зкладае.

Раднищый винъ за еи дати
Коня дукаты и булатъ;
Ии бь отдавъ хибабъ якъ куля
Юго зь коня навзнычъ зыпхнула.

Чогожъ за шапку винъ крепить?
— Бо въ шапци тій папиръ лежить,
Папиръ на лютого Гетьмана
Царю, одъ Кочубея пана.

Гетьманъ хуртовыны нечуе,
По своему усе мудруе.
Якійсь то старецъ, то чернецъ,
Що вечоръ лизуть у дворець
И тамъ всю ниць, мовъ розбышакы,
Або у вивчаря собаки,
До свита билого гарчать.
Недобре щось воны товкують,
Землею ридною торгують,
Торгують Богомъ и Царемъ
Зъ невирнымъ Шведскимъ Королемъ.
Поганьци, найметы Гетьмана,
Видъ ричкы Ворсклы до Лымана
Пускають межъ народъ ману;
Заворушымысь Запорожци,
Загомонилы Чорноморци,
Гудуть станыци на Дону.
Въ Очакови, земли Турецкій,

Зыбралась, щось не побретецьки,
Песиголовцивъ череда;
Въ Москви Король воюе Шведскій,
Гогоче Крымская орда.

Якъ же псяюха винъ злякався
Колы надъ нимъ ушкварывъ гримъ;
Колы іому зъ Москвы прыслався
Папиръ, зъ доносомъ тимъ самимъ,
Що на іого видсиль посламы.
Боярство изъ Москвы пысало
Ласкавый до іого прывить,
Такимъ сякимъ іого витало.
(Бо вовка за ягнятко мало.)
Такый и бувъ, и буде свить!
Самъ Царь Петро, вельможный, бильый
Муштруючы вельки сылы
Насупротывъ Нимецкихъ вискъ;
Въ смути не розыбравъ доноса
И нахвалявся утерты носа
И выбыть зъ невгамонныхъ вискъ.

Облывшысь теплыми слезамы
(Хочь мабуть теръ по пидъ очамы:)

Мазена лысть Царю пысавъ,
И такъ іому слезбозавъ:
То бачыть свить и Госпидъ знае,
Що я Гетьманомъ 20 литъ;
Цареве все, що я ни маю!
И я теперъ никчемный дидъ
Коверзовавъ бы ще про зраду?
Глянь що не вымудруе зло!
На що мині бентежить славу?
Хыбажъ не я то, Станиславу
Видказъ одризавъ на голо?
Хыбажъ не я поклонивъ Хана
И Цареградскаго Султана
И чуть и бачыть не хотивъ?
Нежалуючы праці й крови
Изъ одной къ Царю любви,
Що разъ по переду повкивъ
Крышывъ паскудныхъ ворогивъ.
Хыбажъ не я?., та що й казаты!
Теперъ же іонъ іого я маты,
Не мене навелы туманъ!
Чого я не чувавъ изъ роду!
Мабуть изъ пальця смокчуть воду

И Кочубей и Искра Пань!
Я зъ ными живъ якъ изъ братамы!
И зъ прыкыдливими сліозами
Бажае смерти ихъ Гетьмань!

Чого ты хочешъ, песькый сыну?
Чого еси ты забажавъ?
Ты Кочубейскую дытыну
Хыба давно якъ обнимавъ?
Маруся! бидная Маруся!
Охъ, страшно, вымовыть боюся,
Колыбъ пизнала те, кого
Вона до сердца прыхыляе!
Про те вся Украина знае,
Одна не знаешъ ты того.

ПѢСНЬ ВТОРАЯ

Мазепа дуже щось смутный;
Стоить Маруся биля його.
Винъ не балакає ничего,
Звычайно кажуть: самъ не свій.
Хочъ що вона його й пытає,
Винъ, буцимъ то, не дочуває.
Мовчанка їй надопекла,
Їй дуже, дуже жалко стало,
Небога щиро зарыдама,
И такъ казаты почала:

М а р у с я.

Чогось ты не зъ добра сумуешь,
Одъ мене утикаешь ты;
Мабуть погане щось мудруешь
Мабуть не любишь сироты!
Охъ, серденько не добре чує,
И день и ниченьку болыть;

Не знаю, що воно вищує,
А щось мене не веселить.
Дарма що въ ту... ты знаешь, ничку,
Якъ погасывшы въ хати свичку
Божывся вѣкъ мене любить;
Тогди.... якъ стала я твоею,
Якъ розриднилася зъ риднею,
Ты мусывъ, безъ мене не жыть;
Теперь зовсимъ не тее діло.....
Мабуть тобі я надила;
Ты день — денычкы въ сторони,
Зызнався зъ Дульскою якоюсь
Ну одчогожъ, скажы мини,
Николы ты передо мною
Про Дульску слова не сказавъ?

М а з е п а

Воно! я й перше угадавъ!
Отце ты серденько ревныва.
Зъ яко́гобъ, навиженный, дыва
Я за дивчатамы гасавъ?
Хыбажъ отцій сидій чупрыни
Дотепно кланялся дывчыни

Не знаешъ добре ты мене!
Минется одъ дивчатъ охота,
Якъ въ голови сыдыть робота,
Та всяка думка шыю гне....
А ты, изъ дила злыдни робышъ

М а р у с я

Ты околесьцю городышъ!
Не хочу, вспражкы роскажы.

М а з е п а

Ну слухай сердце, годи, годи,
Да що почувешъ то мовчы:
Давно мы заварылы дило,
Теперь воно кыпыть у насъ;
Годына гарная наспила,
Прокалатае швыдко часъ.
Давно безъ батьковской славы
Мы, якъ воны, въ ярни жымы,
У подданствн, або Варшавы,
Або велькой Москвы;
Возытса годи зъ Москалямы,

Украини царствомъ быть пора :
И я моими козаками,
Шпурну на мощного Петра!
Москаль жахнется передъ нами
И може буду я Царемъ
Зъ собою за одно я маю
И Карла зъ Польскимъ Королемъ,
Княгиня Дульская оттая,
Та старецъ той, та Іезуитъ ,
Одъ ихъ до мене лысты носять.
Ну, е за що мене журить?
Оттакъ жинкы що дня голосять;
А розпытай, сама не зна,
Чого стalyтcя нависна!

М а р у с я

Ты будешъ Царь на Украини;
Якъ гарно на сидій чупрыни
Засяе золотый винець! . . .

М а з е п а

Та почидай, ще не конецъ ,
Богъ вись про те, що дали буде.

М А Р У С Я

Тебе вси поважають люде,
На смерть за тебе, кожний радъ,
Ты кращый будешъ царь одъ Мыру
Тебе жде Царство,

М А З Е П А

А якъ кать?

М А Р У С Я

Пиду зъ тобою пидъ сокыру...

М А З Е П А

Марусе, рыбонько моя,
Марусе ты мене кохаешъ!

М А Р У С Я

Хто, я?

М А З Е П А

— Еге.

М А Р У С Я

Хыба не знаешъ!

М а з е п а

Дорожчий хто тобі, чы я
Чы батько?

М а р у с я

Годи серце мые!

М а з е п а

Що, якъ бы люде присудылы,
Щобъ кого небудь зъ насъ убылы,
А тыбъ обомъ була суддя;
Когобъ пустыла ты на муку?
За кимъ бы вспражкы потягла,
За батькомъ, чы за мною руку?

М а р у с я

Геть угамуйся, глянь на себе,
Якый страшный ты и блідный!
И въ пекло я пиду за тебе.

М а з е п а

Не забувай що кажешъ ты!

Давно вже сонечко зайшло

За гору, генъ по той бикъ ричкы;
Ущухнувъ гоминъ, давъ Богъ ничку,
На двори тихо все було.

Зиркы въ горахъ, мыгають, сяють,
Вода якъ чисте скло стоить,

Изъ хмары мисяць выплывае:

Усе мовъ золото блищить.

Билоцерківка, садъ Гетьманський,

Будынокъ старосвицький, панський,

И ричка повная воды.

Ни що, нигде не зашастуе,

Осыка лыстомъ не жартуе,

Въ будынцяхъ, е за те смуты:

Тамъ шепчуть тихомъ речами,

Тамъ у свитлыци, за замками,

Въ зализахъ Кочубей сидить,

И въ небо сумно винъ глядыть.

Уранци смерть, не ма винъ страху,

Бо смерть для праведныхъ покій.

Та мовчки якъ ыты на плаху,

Мовъ у ризницяхъ вилъ на бій,

Бѣты на смерть за праве діло,
За те, що має ворогъ власть;
Весты прыятеля въ напасть,
Несты на муку, честь и тило!
Якъ винъ скалытымется смило,
Махне, и жаба цыцькы дасть!...
И здумавъ Кочубей Пилтаву,
Семью веселу й козакивъ.
И писни дочкы, й першу славу,
Беседу зимнихъ вечоривъ,
И те село, де винъ родився,
Будынокъ батьковский, старый,
Де винъ добро любить зучився,
Де нисля праці мовъ покій.
Теперя треба все оставить!
За що? про що?

А клямка стукъ;
Забрязкотило щось замкамы.
»Отце мабутъ изновъ для мукъ
Иде Мазепа зъ наймытамы.»
Разъ, лусь замокъ: холодный пить,
Удругый разъ: сыпнуло жаромъ.
«Ни, може то зъ христовимъ даромъ

Иде до мене честный пипъ.»
Ось двери скрыпъ; сусиль до іого,
Мись панотця, зъ хрестомъ, святого;
Худенькый, у очу дрибный,
Полыгачъ бисивъ, Орлыкъ злый.
На зустричъ Кочубей мовляе:
«Мене ты знову мучить маешь!

О р л ы к ъ

Не все казавъ, ты ще кажи

К о ч у б е й

Изгинъ маро, геть, пречъ бижы,
Покынь мене.

О р л ы к ъ.

Однее діло

Намъ заразъ треба показать.

К о ч у б е й

Що показать? и такъ насылу
Я самъ на себе набрехать

Зумивъ , що вы мини казали,
Чегожъ вы знову забажали?

О р л ы к ъ.

Мы знаемо изъ давнихъ литъ
У тебе е клады зарыти ;
Теперь ты оставляешъ свить ,
Скажыжъ , твои де гроши скрыти ?

К о ч у б е й

Такъ ! мавъ и не одынъ я кладъ ,
Та вы зумилы одыбратъ ;
Одынъ якъ кровь мою смокталы,
Навикъ одъ мене одтягалы ;
Той кладъ бувъ честь ; другый була
Дочка , одъ васъ же не втекла ;
За-знаю я ту ничъ прокляту ,
Якъ осоромлялы вы хату.
А третій кладъ въ души сыдыть ;
Винъ мусыть зъ Богомъ говорить . . .
То вичне безголовье кату.

О р л ы к ъ

Покинь не вись що городыть ,
Старый та дурень, глянь на небо,
Оттамъ ты будешь завтра жыть ,
Кажы де гроши , те намъ треба.
Чогожъ замовчавъ ?

К о ч у б е й

Наймытъ злый!

Робы що хочъ , та згынь швыдчій.
Дай хочъ лягты у домовыну ,
Навикы очи дай закрыть ;
Тогди, беры мою дытыну ,
Иды и зъ нею скарбъ личыть ,
Бижить кривавымы руками
Ломать коморы и зъ ліохама ,
Берить и злото и срібло.
Дочка вамъ схованкы покаже ,
Где , якъ лежыть , мое добро ,
Вона все зна , и вамъ роскаже.

О р л и к ъ.

Сховавъ де гроши, покажы!
Не хочешъ? гроши де скажы.

Ты швидко заспиваєшъ враже!
Кажы, де зхоронивъ ты кладъ?
Мовчышъ? Га? що? а ну лышъ катъ!
И катъ прышовъ

Лыха година!

А дежъ Мазепа песькый сынъ,
Де винъ поганая лычына?
— Балака про себе одынъ,
На лижку сыдячы Маруси.
Мовъ гадъ його кусає душу,
А въ голови, нечысте все
Невись якъ розумомъ мутує:
«Хочъ такъ, хочъ сякъ, а треба се,
Хай ворогъ до чортивъ мандрує!
Та якъ Марусенька знесе,
Колы про смерть отця почує!
А бильше ничего вылять,
Въ мишку, не заховаєшъ шыла
Мини тебе хочъ жалко мыла,
Биды не можно одволать.
Уранци завтра, въ Украини,
Вси, видъ старого, до дытыны

Про смерть судьи загомонять....
Зробить хто хоче певне діло
И незатопыты душу й тило,
До себе жинкы не маны:
Бо зъ роду, зъ вику не чувалы,
Щобъ колы небудь у ярми,
Хочъ бы возымы, хочъ оралы,
Укупи вилъ и козыня!»
А мисяць блысь изъ за викна.
Мазепа гулькѣ; Маруся спала.
«Якъ тихо, гарно спить вона,
Бо ще про лыхо не пизнала;
А завтра!» и паскудный гадъ
Видъ ей очи выдвертае,
Встае, зъ свитлыци выповзае
И шамотить у темный садъ.

Давно вже сонечко зайшло
За гору, генъ по той бикъ ричкы;
Ущухнувъ гоминъ, давъ Богъ ничку,
На двори тихо все було.
Мазепа выбывся изъ моци,
Въ душижъ Мазепы щось страшне,

Зла думка, думку злу жене;
Іому здається, зиркы ночи,
Мовъ Бога праведного очи,
На іого карою глядять,
Й тополи ростучы у рядъ,
Тыняючыся головами,
Про іого де що шепотять
Недовидомимы речами.
И литня ничь іому душна,
Буцимъ пидземная турма.

По малу небо занималось
И край іого почервонивъ;
Все ворушылось, все рушалось,
И лисъ и степъ заблыскотивъ;
Уже й пташки защебетали,
Година враншиня настала,
Хрещеный людъ загомонивъ.

Маруся ранкомъ ще куняла.
Кризъ сонъ вона не розыбрала,
А чула, не одна була:
Ин за ногу щось будымо,

Вона очыщи видвела
И зновъ зажмурывшысь закрыва,
Бо свить зовсимъ ихъ засновавъ.
Зъ просинокъ дивка потягнулась,
До-долу зъ неи кылымъ зпавъ.
«Се ты Мазепо?» и жахнулась:
Другу їй мову хтось казавъ.
Розкрыва кари очынята,
Здається передъ нею маты!
«Хто се такий?»

М а т ы

Мовчы, мовчы,

Не зкампуты насъ, я въ ночи
Сюды прошылась нибы муха,
Тебе щобъ тильки ублагать,
Щобъ у Гетьмана одволать
Смерть батькови, ой доню слухай!
Зрятуй іого!

М а р у с я

Що? батько ... якъ?

Якая смерть?

М а т ы

Хыба не чула!

Хыбажъ се лисъ, або байракъ?
Ты, бачу, насъ зовсимъ забула!
Ще межъ народомъ ты живешъ,
А не денебудъ середъ степу;
Катують батька, ты зовешъ
До себе гаспыда Мазепу!
Бижы мерщій, молю іого,
Щобъ одпустывъ отця твого.
Очумайсь дочко, пизно буде!
Зырны, збираються вже люде!
Тебе послуха Гетьманъ злый,
Для іого соромъ ты забула,
Ридню и Бога и покій
Навикъ згубыла

М а р у с я

Що я чула?

Лыха годынонька моя!
Катують батька, Гетьманъ, маты
Передо мною тута въ хати;

Чы зь глузду зсунулся я?
Мана се чы що? ...

М а т ы

Госпидъ зь намы . .
Се не мана, передь очамы
Твоимы, матинка твоя.
Чывжежъ сіого ты не чувала,
Що якъ видь насъ помандровала,
На звирость ворогамъ якъ знавъ,
Царю твій батько на Гетьмана
Про дещо певне одпысавъ.
Що въ мукахъ катержныхъ бидашний
Сказавъ: що зь дуру, врагъ зна на що,
Винъ несенитныцю брехавъ.
Гетьману Царь іого оддавъ,
Й передь громадою людскою
И старшиною військовою,
Іому Гетьманъ — боюсь казать —
Зыбрався.... голову одтятъ!

М а р у с я

О мыый Боже! мало, душко!
Якъ порятую батька я...

— И дивка блыснула въ подушкы,
Зовсимъ, мовляють, якъ мерцвя.

Спысы блыщять, шапки рябіють,
Бьють талымбасы. Сердюкы
По полю скачуть, скризъ повкы
Ривняются. людъ гомоніе;
А шляхъ, мовъ той гадючий хвистъ,
Знай крутится, та все хвылюе.
На выдшыбъ у степу помистъ,
По іому ходячы жартуе
Зъ народомъ катъ, жде бидныхъ винъ;
Усе змишалось въ гвалтъ одынъ,
Жиночий крыкъ и людскый гоминъ.
Якъ ось гукнулы: Панъ Гетьманъ!
Ущухло поле, тилки кони
Закопотилы тамъ то тамъ.

Въ середины межъ Сердюкамы,
Вельможный Гетьманъ зъ страшынами
Скакавъ на чорному кони;
А генъ! по Кіевскій дорози
Тряслыся бендюги. Въ тревози
Туды вси очи навелы;

То горонашнихъ ихъ везлы.
Тамъ, Искра й Кочубей сидили
Чужи одъ миру одъ земли;
Въ останній разъ на свить глядины.
Ось поиздъ ставъ и заревины
Попы Соборомъ одходну:
Зъ кадыльницы, наче смертию віе,
Усе запложуе суму;
Мовъ хмара, дымъ кругомъ сывіе.
Тыхенько молится весь людъ.
Нещасныхъ, вже на смерть ведутъ,
Зыйшли и прихыливсь на плаху
Перехристывшысь Кочубей,
Якъ варомъ облыло людей.
Сокрыра свыснула зъ розмаху
И заскакала голова,
Все поле ойкнуло видъ жаху;
Друга, за неюжъ скаче зъ плахы,
Покривавымася трава....
И катъ поганою рукою
Обыдвѣ за чубы поймавъ,
И ихъ пиднявши надъ собою
Въ останнѣ людямъ показавъ.

Капутъ бѣдахамъ. Народъ Божый
Балакаючи йде назадъ.

Про урожай, про дощъ погожый,
Про сусидокъ бабы ворчать.

По троху ридчало все поле;
Ажъ ось дви жинки черезъ шляхъ

Побигли шпарко, у очахъ

У ихъ було велике горе;

Вы опизнылысь! хтось сказавъ

И въ поле пальцемъ показавъ;

Помистъ дощаный тамъ ламалы,

Молывся въ чорнихъ рызахъ пипъ,

И вже на бендюгы стягали

Два козаки зализный грибъ.

Одынъ по переду старшынъ

Гетьманъ скакавъ соби до дому,

Словечка не казавъ никому,

Про себе мырковавъ одынъ.

Не добрый быть тобі години!

Іому въ нутру хтось шепотивъ —

И чорный кинъ въ питу и въ пини

Но взаводы въ двирецъ влетивъ.

Маруся де? Гетьманъ пытае;
Ни те, ни се йому ворчать.
Винъ у свитлицю — тамъ не мае;
Бижыть Мазена прудко въ садъ,
Марусю клыче и гукае;
Якъ лысь по стежкамъ покотывъ;
Все вышатыривъ, обходывъ,
Шарнувъ у терень, зазырае
Въ кущи, крый сажалкы, не мае!
Клене Гетьманъ свій ридъ и плидъ,
Марусынъ захолонувъ слидъ.
Скризь кони по шляхамъ заржалы;
Гонци Мазепы поскакалы
Туды-й-сюды, куды хто знавъ,
Куды хто на швыдку попавъ.

Нихто ни бачывъ ни чувавъ,
Колы вона зъ двора вильнула.
Мазепа мовчки скреготавъ,
Вся двирня зъ ляку шыю гнула;
Гетьманъ въ свитлицю зачынивсь,
Не спавъ цилисенькой ночи,
Юго зорылы страшно очи,
Винъ дуже побывавсь, томывсь.

Вернулись вранци изъ погони;
Еле живи були ихъ кони,
Вся зброя: сидла, нагайки,
Мовлявъ, пидпругы й уздечкы,
Було все пиною облыте,
У кривъ помазане, побыте.

А про Марусю не привизъ
Ни хто ни яку кажуть звись.
Буцимъ ин зъ земли не стало,
Покинула мовъ дивка мырь.
Безъ неи маты пропадала,
Зъ бидою горе коштувала
Въ чужбыни — що зовуть Сыбиръ.

ПѢСНЬ ТРЕТІЯ.

Щобъ краще одурить Петра

Прыкнувсь хырявимъ Мазепа.

Вси знахори, хто изъ шатра,

Зъ Нименщыны хто, зъ лису, зъ степу,

Вси панькалы биля іого.

Винь дывыться у домовыну,

На іого груди и на спыну

Набгала врагъ знае чого;

Коржамы тимья облипымы,

У хати ладаномъ кадылы.

Цураючысь видь у сіого,

Бажавъ винь тильки одного:

Щобъ такъ умерты якъ хрещеный.

Архіерея винь зове;

Й поголови іого мерзеній,

Святее муро скризь плыве.

Московщина все Шведа ждала

Чы Швыдко въ гости причвала,

И мовчкы висько зобирала,

Щобъ певно прочухратъ зъ двора.
Тогди пизналы злу лычыну :
Дременувъ Карлѣ на Украину;
Мазепа мытью зъ лижка вставъ.
Той, що пять разъ вмиравъ учора
И еле ворувывсь, канавъ,
Теперь, йому не мае горя,
Винъ ставъ Петрови ворогъ злый,
Не ма винъ страху за плечима ;
Блескотючы кругомъ очыма
Обзырюе Козацкый стрій.

Скрызь сая вистка полетела.
Украина заклёкотила:
Мазепа Москалю зминывъ,
Винъ ставъ теперь полыгачъ вражый.
Не гарная зыйшла зоря
Зоря кривава.

Хто роскаже
Всю злисть правдивую Царя?
Гетьмана увесь людъ кепкуе,
Юго облычья катъ шматуге
А душу у церквахъ кленуть ;

На ради кожний коверзуе
Гетьмана иншого добуть.
Видь ричкы, кажуть, Енысея
Увесь ридь Искры й Кочубея
Назадъ якъ мога привезлы.
До дому, ихъ Петро вертае,
Срибломъ и злотомъ обсыпае.
Видтиль, зъ тыеижъ пакъ земли,
И Палія притеребымы;
Винь не любывъ, крый Боже мылый!
Якъ не любывъ Мазепы винь,
Якъ дуже на його сварывся.
На шыбеныци не одынъ
Моторный парень опынывся:
Изгынувъ Чечель мовъ блоха,
Да и вельможного бачъ Пана
Изъ Запорожья Атамана
Щось доля не була плоха.

Коханецъ вѣйскової славы
Синіокаптанковатый Шведъ
Надвынувъ на степы Пилтавы;
Петро тудыжъ повивъ передъ.
Насупротывъ воны посталы,

Якъ треба вѣйсько вгамовалы,
Все пидъ мушкетомъ ни белмесь.
И бачить Карлъ, зовсимъ не тее,
Тутъ не рушенъе висковее,
Не Нарскихъ бачить неотесь;
Тутъ висько все було одбирне
Въ строю и пишее и кинне,
Штыкивъ блескучихъ цилый лись.
И винъ сказавъ: »ось завтра вранци
Я вамъ Москалыкы, поганци
Цыбульки пиднесу пидъ нись.»

Ничъ свить обкутала собою;
Москаль и Шведъ уже хропе.
Генъ питъ полаткою одною
Щось то шушука, то гуде.

М а з е п л.

Послухай Орлыкъ, ни, я бачу,
Що тута добре обмыльвсь!
Зробывъ безъ глузду, на удачу,
Изъ Карломъ рано подружывсь;
Винъ хлопецъ, нибыто проворный,
До ризаныны геть моторный,
Регочется протывъ гармать; —

Та не іому, минн здається,
Петра посмыкати доведеться,
Петро — ему не пани-братъ.
Карлъ прындиться, да упыруе,
На долю все свою кладе,
Про Нарву тилки и товкуе.
Не знаю, якъ намъ припаде,
Соромляюсь, та що робыты!
Здуривъ и я, на стари лита
Кругомъ себе оцырклиовавъ.

О р л ы к ъ

А ябъ не такъ оце казавъ;
Подождемо кинця мы дилу,
Якъ поскубемъ Цареву сылу,
Дамо замирье Москалю.

М а з е п а

Ни, пизно вже теперъ Царю
Зо мною братику мырытсья,
Не те въ души мойй сыдыть;
Давно мій духъ на його злытсья
И сердце ные и кыпыть.
Въ ночи — Азовъ якъ воевалы —

Зъ Царемъ у ставци мы гулялы,
Зъ іого боярь тутъ де хто бувъ,
Я не до шмыгы щось белькнувъ:
Злякалысь гости, обомлилы,
Царь зъ серця чарку упустывъ
И за отціи усы били
Мене, чы чуешь!—ухопывъ!
Замовчавъ я, зыгнувши спыну
У грудяхъ злисть мою здавывъ;
Ии, мовъ маты ту дытыну,
До сіого часу доносывъ.
Теперьъ, нехай соби литае,
Ии не треба хоронить!
Я знаю, якъ Петро бажае,
Щобъ зновъ мене за усъ водыть.
Та ще побачымъ хто зволае,
Кому тикать; колыбъ зоря!...
Сказавъ, и очи зачыняе
Израдчыкъ билого Царя.

Давъ Госпидъ свить, наставъ день
билий;

Блыснула на трави роса.

Ревуть гарматы; дымъ пресывый

Геть, геть, пишовъ пидъ небеса,
Повкы ряды свои зымкнулы,
Стрильци шатырять по терну;
Черкають ядра, свыщуть кули;
Зъ штыкивъ збудовано стину.

Извыкшы зъ малку побываты,
Знай лизуть Шведы на гарматы;
Мовъ вихорь конныця летыть,
Пихота швендяе за нею.
Все поле якъ огнемъ горыть,
Ничуть ничего за ризнею,
Скризь гвалть, зыкъ, галасъ, скризь гре-
мыть.

Ажъ ось, куды намъ лучше стало!
То тамъ, то тамъ втикае врагъ:
У суточкы давъ Розенъ драла,
Издавсь сердега Шлипенбахъ;
Синіокаптанныкивъ здавылы,
Богацько склызло ихъ значкивъ.
Самъ Богъ давъ Москалеви сылы,
И ихъ царя и праве діло
Святый зъ небесъ благословывъ.

Межъ виськомъ мощно щось гукае

Почулы речъ царя Петра:
»За дило зъ Богомъ.« «изъ шатра
Винъ самъ зъ боярствомъ выхожае,
Мовъ matka зъ роемъ вылитае.
Цереви пидвеля коня,
Винъ сивъ; кинъ огыремъ гарцюе,
Стрыба, на взаводы басуе,
Кача въ середыну огня.

Уже обиды; сонце гріе;
Ущухла трохи гуркотня.
Не де козакъ зачервоніе! . . .
Нема ни дыму ни огня.
Агу! все поле заревило

Скризь обызвалося ура;
Повкы побачылы П е т р а.
За нымъ бояре копотили,
Чоло Москвы, одынъ въ одынъ:
И Шереметьевъ благородный,
И Брюсь и Боуръ и Репнынь,
.

Гснъ передъ Шведамы своимы
Карлъ изъ носылокъ выглядавъ;
Винъ лупавъ, мовъ сова, очыма,
И щовъ пыльненько сумовавъ.

Не залюбывъ небижчыкъ кули,
Юго що вранци пидоцькнулы!
Рукою мовчки винъ кывнувъ
И на Петра повкы пужнувъ.

Зыйшлося вйсько, зновъ на поли;
Трещать, бряжчать, шаблюкы голи,
Гримъ изъ гармать заклекотивъ,
Зъ гвынтивокъ кули засвытили;
Заржалы кони, захропили.
Уручъ схопылыся повкы,
Москаль и Шведъ и козаки;
Якъ дрова народъ такъ крышылы;
Шпыгалы пидъ боки штыкы,
Межъ людомъ ядра заскакалы,
Видъ крови людкои шкварчали,
Кругомъ ревило та гуло.
Прямее пекло тамъ було!

Усе староство виськовее
Якъ мога на поле глядыть.
Хто бьется дуже, хто не тее,
Хто драга давъ, а хто стоить,
Кому пислатъ пидмогу треба,
Кому ыты куды пора,

Про те балакають межъ себе.
Били Московского Царя
Стоить дидъ, дуже, дуже сивый;
Кониченько хвылясто-грывый
Юго до виська не несе.
Пидъ руки, два юго держало,
Набилый свить дывывсь винъ мало;
Для юго повмирало все.
Палій! Сыбиръ тебе зсушыла!
Уже на жакъ твій козаки
Не позбираються въ повкы;
Захляла молодецька сыла!
Чогожъ винъ такъ замызковавъ?
Чого винъ ставъ темнищый ночи?
Чого такъ страшно свитять очи? —
Оце Мазепу винъ пизнавъ!
То ворогъ, сердце заболело,
Свій рикъ, свое не моцне тїло
Мабуть у перше винъ проклявъ.
По середынци Сердюкивъ
Та денеякихъ козаківъ
Мазепа ходячы сумуе.
Издаду выстриль; винъ зырнувъ,

То Войнаровский такъ лыгнувъ,
Въ його рукахъ мушкетъ дымуетъ,
А недалечко, молодой
Козакъ, въ пылу въ крови валявся;
Почувшы волю кинь порскый,
Геть степомъ, выбрыкомъ побрався.
Козакъ на Гетьмана скакавъ,
Його убить козакъ бажавъ.
До його Гетьманъ пидъижжае
Чогось у його ще пытае,
Та пизно вже пытать теперь;
Козакъ мовчить, козакъ умеръ!
Изъ любыщъ загубывъ винъ душу,
Зъ любкивъ и голову поклавъ,
Бо мья коханее Маруси
Вмираючи ище шептавъ.

Настала гарная година
Пьятамы Шведчынъ накывавъ,
Москаль у трыщія погнавъ;
Дала до лясу Нимцивъ сыма,
За ными конныця пира,
Шаткуе на-здогинци коле.
Видъ крови червоніе поле,

А мертвихъ, скризъ лежыть гора.

Петро на радощахъ гуляе.

Винъ Шведивъ плинныхъ самъ витае ,

Витае и бояръ своихъ ,

И чарку повну наливае

Мовлявъ — «за Спекторивъ моихъ!»....

Та дежъ той Карлъ, що въ гости ждалы,

Кого, мовъ щипку обчухралы,

Чому до гурту винъ нейде?

— Не ма бо тутъ іого нигде:

Король, у купи и Мазепа,

Далеко парють середъ степу,

И вавку Карлъ свою забувъ;

Якъ мога день и ничъ чухрае ,

Насилу челядь зъ нымъ зъиждае.

Такъ зъ пидъ Пилтавы винъ дмухнувъ !

У Карла зъ боку Гетьманъ скаче

Кругомъ очыма обзыра.

Гулькъ, хуторъ у степу побачывъ ;

Ушкварывъ прудко край двора,

Щось буцимъ-то іого злякало.

Безъ народу, стоявъ той двиръ

Де перше вешталось чымало;
Знай витромъ хвирткою качало,
И садъ ставъ, сказано, пустыръ.
Пизнавъ будынокъ ты гадюко
Де заплодывъ и смерть и муку?
Хочь перше й весело було,
Де ты гулявъ, неразъ, поганый
Де чарку пывъ въ беседи гарній,
Ховаючи свое жало;
Поки до того не влестився,
Що зло компоновать пустився:
Дытыну у ночи укравъ
Одъ батько ридного.... пизнавъ?

Скрызь хмары небо застымають;
Ночна доба. Биля Днипра;
На берези соби куняють
Невирни ворогы Петра.
Забувшы військо и Пилтаву,
И Москаливъ вельку славу,
На спорыши Карлъ гарно спавъ.
Та сонъ Мазепу облитає,
Покій видъ його утикає;
Іому все все жарко, винъ стогнавъ,

Ажъ чуе, хтось іого позвавъ;
Зырнувъ.... изъ ляку затрусився,
До іого близько хтось схылывся.
Обшарпана, худа, блидна,
Дивоцьку косу розпустила,
Очыма, нибы звирь свитыла,
Нагнувшысь передъ нимъ вона.
«Що се таке? се ты Маруся?»

М а р у с я

Мовчы, почують насъ боюся,
Тыхенько шепоты теперъ,
И маты й батько мій умеръ!

М а з е п а

Та що ты мелешъ, Богъ съ тобою,

М а р у с я

Послухай, що воны зо мною
Хотилы заразъ изробыть!
Якъ мусылы мене дурыть!
Куды втикать въ такую пору?
Куды диваться зъ поговору?
Якъ речъ скаженихъ зупыныть?
Вона мини теперъ казала,
Що батька вже мого нема;

Іого я голову держала ,
Да то не людська голова . . .
А вовча, бачышъ якъ дурыма
Вона Марусю, чуешъ ты!
Щобъ не гадала, й не хотила
Зъ тобою серденько втекты?
Чи можно?» Гетьманъ мовчки слуха
Що дриботыть іому вона.
Ізновъ не перевившы духу
Вона казаты почала:
»Я знаю празныкъ, тыскъ, народу
И мерцвякы, якого зброду!
Туды я зъ матирью ышла.
Та дежъ ты бувъ? зъ тобою ризно
Нужуся далеби що я!
Ходимъ до дому, глянь якъ пизно
Скрутылась голова моя;
Тебе, я мала за другого,
Ты старцюга, якый страшный!
Ни, гарный бувъ Мазепа мій,
А ты, такъ здавсь на чорта злого.
Въ іого очу якъ жаръ любовъ,
А речи видъ огню жарчищи.
Видъ снигу усь іого билищый,

А твій помазаний у кровъ.»
И зъ реготомъ завизкотила,
И мовъ лыхый їи злызавъ.
Мазепыне трусылось тило,
Іого цыганьскый пить проньмавъ.
Мовъ смертю на іого сопнуло,
За шкуру снігомъ мовъ сыпнуло,
И волосъ шапку пидсувавъ.

Ізсклызла ничъ и небо сясъ;
Ось швыдко сонечко блысне.
Шведъ не хропе. Доба другая
Ізнову на коня жене.
Потраву козаки варылы,
А генъ, на берези Днипра,
Драбанты коныкивъ поили.
Прокынувсь Карль:» ого, пора!
Вставай Мазепо, вже свитае..»
А винъ, давно, давно не спыть;
Туга весь духъ іого зпирасъ
И сердце теплее крушить.
Винъ мовчки чорного сидласъ;
За Королемъ покопотивъ —
И очи Гетьмана блыщали,

Колы воны перескакалы
Конецъ украинскихъ степивъ.

Уже сто литъ перевернулось,
Якъ се робылось на земли.
Давно и племья те мынулось;
Сыны шукать батькивъ пишы.
Рушенья виськового славы,
И ризаныны и побидь,
Якъ дымъ пропавъ червоный сандь.
И тилько ты Сподарь Пилтавы,
Межь людомъ мощной державы,
За те вси дякують тоби,
Втявъ грану памьятку соби.

Де витрякивъ окилъ крылатый
Бендеры мовъ обгородывъ,
Де бродять буйволы рогати
Межь дуже давнишнихъ гробкивъ;
Тамъ выдно цеглы ворохъ цилый,
Та цегла мохомъ поросла.
И кажуть, що отъ видтиая
Король, до дуру дуже смилый,
Всю челядь пидъ мушкетъ зыбравъ
Въ останнь зъ Туркомъ жартовавъ.
А про Мазепу ни пивъ слова

Ни одъ кого и тамъ нечуть,
Його заклекотила путь;
И тильки, бачъ, що годъ то знову
Въ церквахъ Анаѳему кленуть.
Да е святая та могла
Де Искра и Кочубей лежать;
Ихъ церковь зъ мыромъ схоронила.
Цвите въ деканьци цилый рядъ
Дубивъ, воны пидъ часъ шумлять
Унукамъ, якъ дидывъ згубимы,
Бо прыятели ихъ садымы
Тогди на пам'ятку у садъ.

А дежъ дочка?—нихто не знае;
Нопречуть ей ни словця.
Нихто не зна и конця.
Хыба въ сели якъ старецъ грае
На кобзи, всячину брыньчыть,
Про ей писню заспивае:
Кругомъ козацство ажъ кышыть;
Сліозкы въ очахъ дывчачихъ сяють,
Чубамы парубкы кывають,
И дидъ пасупывшысь сыдыть,
Згадавши стародавній свить.

Цѣна 3 рубл.

W 26

Deacidified using the Bookkeeper process.
Neutralizing agent: Magnesium Oxide
Treatment Date: Jan. 2007

Preservation Technologies

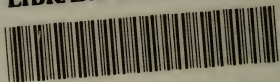
A WORLD LEADER IN PAPER PRESERVATION

111 Thomson Park Drive
Cranberry Township, PA 16066
(724) 779-2111

WERT
BOOKBINDING
Grantville, Pa.
Nov-Dec 1967
Fine Quality Bindings

LIBRARY OF CONGRESS

0002528642A